

SOMMERFUGLEMODELLEN

Alle fotos og illustrationer er fra KULT-projektet

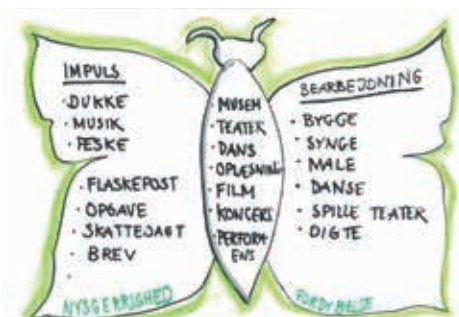
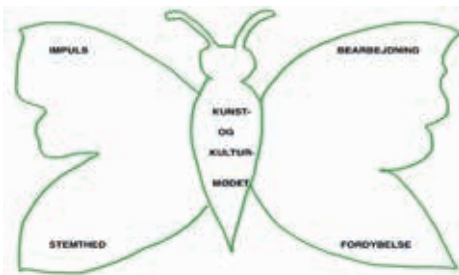
En enkel didaktisk model for inddragelse af læreplans-temaet kunst og kultur i dagtilbud

Benny D. Austrung,
projektleder, pædagoguddannelsen

ABSALON

PROFESSIONSHØJSKOLEN
ABSALON

Først en *foreløbig* forklaring på de to illustrationer ovenover:

Den øverste er 'Sommerfuglen' i sin rene form.

Den nederste er et eksempel på 'Sommerfuglen' i udfyldt stand – her er det fra Børnehuset Multi-verset.

Professionshøjskolerne Absalon, Lillebælt og Nordjylland og dagtilbuddet 'Kulturprinsen' i Viborg har i fællesskab udviklet *Sommerfugle-modellen* som et redskab til nemmere og mere kvalificeret at kunne inddrage kunst og museumsoplevelser i det daglige pædagogiske arbejde med børn i dagtilbud.

Det udsprang af parternes arbejde med KULT-projektet¹, som blandt andet leverede gratis kurser, sparring og ny inspiration til 38 dagtilbud landet over, alle steder med brug af Sommerfugle-modellen. Den har vist sig meget velegnet som både progressionsmodel og planlægningsværktøj.

Sådan læser man modellen

Venstre vinge: Når børnene får besøg af en kunstner i dagtilbuddet eller når de tager en tur i teatret, på biblioteket, museet eller lignende, er ideen, at pædagogen giver denne oplevelse pædagogiske vinger ved på forhånd at skabe nysgerrighed og positive forventninger hos børnene og introducere dem til, hvad der venter dem.

Kroppen: Under selve oplevelsen støtter hun børnene gennem positiv deltagelse i og observation af aktiviteterne og ved at skabe tryghed.

Højre vinge: Bagefter forlænger, uddyber og bearbejder hun børnenes oplevelser gennem leg og æstetiske aktiviteter ved at de kan imitere aktiviteterne og bagefter eksempelvis tegne cirkusoplevelsen, lege teaterstykket og dramatisere museumsbesøget.

På denne måde inddrages kunst, kultur og kulturarv direkte i daginstitutionens hverdag og bliver en naturlig del af barnets tidlige dannelse og socialisering. Oplevelserne virker som regel umiddelbart oplivende og underholdende, men ønsker man at lade dem sætte sig spor ud over 'det magiske nu', kræver det, at børnene får mulighed for aktivt at tilegne sig de kunstneriske formsprog på deres eget niveau.

Tænkningen bag Sommerfuglemodellen er universel, idet alle jo kender til det at forberede og efterbehandle noget. Det nye er, at den tilbyder pædago-

¹ Kulturministerielt finansieret – skal øge kompetencerne indenfor kulturformidling for pædagogisk personale (2016-2018)

ger en mere aktiv og ligeværdig rolle i samspil med kunstnere og museumsformidlere og også et større ansvar og handlerum for kulturformidling. Og så styrker den arbejdet med læreplanstemaet "Kultur, æstetik og fællesskab", der under den gamle betegnelse "Kulturelle udtryksformer og værdier" har stået lidt i skyggen af de øvrige læreplanstemaer². Det vender jeg tilbage til.

Én af styrkerne ved modellen er dens enkelthed: Alle kan umiddelbart huske den, og den er tilpas åben for daginstitutionernes egne ideer og tematikker – som det blandt andet fremgår af den udfyldte model fra Børnehuset Multiversets version.

Tænkningen bag modellen betoner også pædagogens behov for tid til at kunne forberede sig, hvilket kan være vanskeligt i dagens Danmark. Men med lidt god vilje og fleksibilitet i hverdagen kan det ind imellem lade sig gøre at frigøre medarbejdere, så de enten på skift eller to og to

sammen kan gå fra en halv time for at udvikle et nyt kulturforløb, mens børnene sover eller leger. Har man først fået modellen ind under huden og et overblik over de lokale kulturtilbud, går det næsten af sig selv.

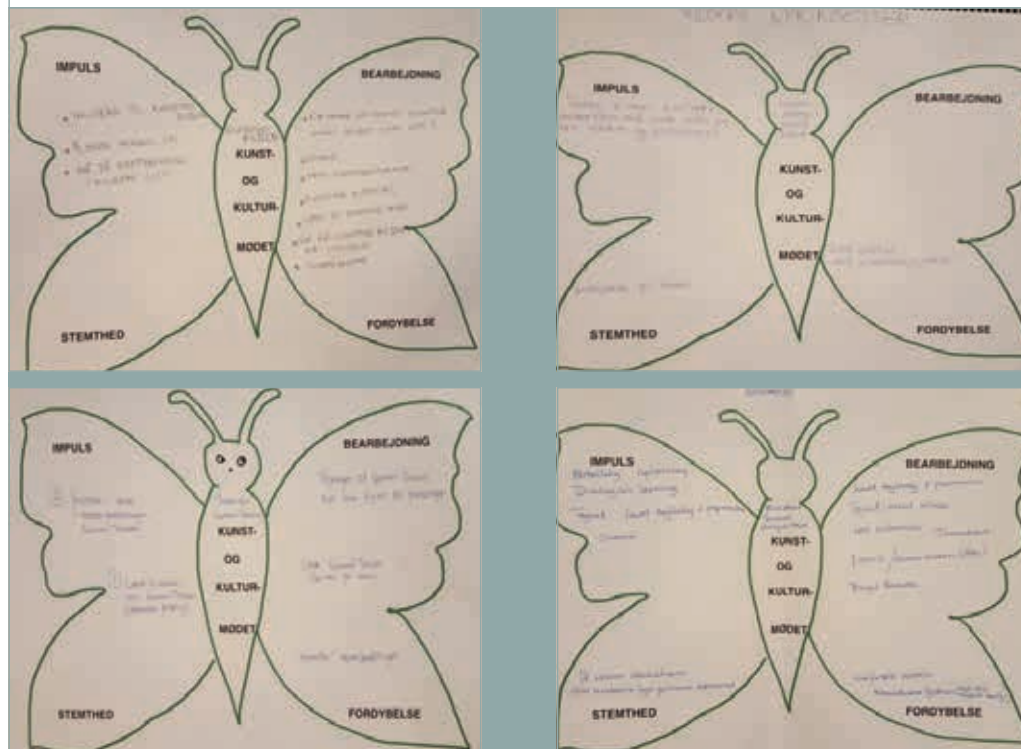
Gevinsten ved at lade børn opleve kunst og kulturarv er dobbelt: Barnet får i kraft af selve oplevelsen nogle stærke, sanselige og følelsesmæssige indtryk, der har værdi i sig selv, men som også fremadrettet kan inspirere til nye lege, fortællinger og aktiviteter, der – støttet af pædagogen – både skaber livsglæde, viden, kunnen og dannelse, og som kan være værdifulde skridt i barnets videre personlige udvikling.

Sommerfuglemodellen i praksis

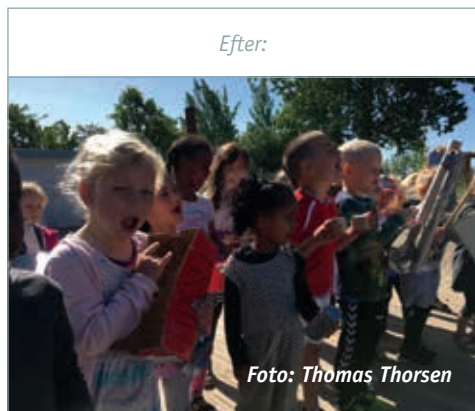
Printer man Sommerfuglemodellen ud i A3-format og lægger den på et bord, får man en ret enkel ramme for brainstorm over mulige aktiviteter. Her er nogle eksempler fra Nordjylland:

² Rambøll/EVA, 2015

Temaer: 1. Eventyrrejse. 2. Riddere og prinsesser. 3. Gummi-Tarzan. 4. Rødhætte. Foto: B. D. Austrung

Forløb ud fra en Sommerfuglemodel kan være lange og involvere en lang række medier og aktiviteter. En mere enkel realisering finder vi i Kalundborg, hvor Børnehaven Eventyrhuset, Toppen og Raklev Børnehave skulle til koncert med Duo'en Sille og Palle, der spiller børnevenlig jazz. Før koncerten øvede børnene selv musik og sang, og bagefter producerede de rytmeinstrumenter af genbrugsmaterialer og lavede så deres helt egen koncert:

Et eksempel på en kunstners arbejde med børnehavebørn ses i denne video, hvor en danser fra egnteatret 'Aaben Dans' i Roskilde arbejder med børn fra Børnehaven Lyngbakken og Ravnen: <https://vimeo.com/248140025>.

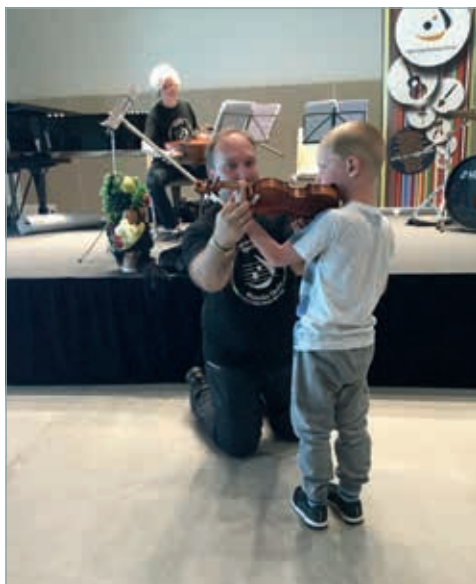
Pædagogen som hverdagens kulturformidler

Pædagogens rolle og funktion varierer i faserne før, under og efter kunst- og kulturmødet, men tit også inden for de enkelte faser:

Før-rollen implicerer research i det lokale kunst- og kulturliv, planlægning og aftale med de valgte kunstnere, biblioteker eller museer. Den fordrer også, at pædagogen går 'foran' børnene med henblik på at skabe nysgerrighed, stemthed og engagement. Bedst er det, når hun eksempelvis selv fortæller historier - måske i rolle eller med hjælp af en hånddukke - forud for kunst- eller museumsoplevelsen. Forarbejdet må selvfølgelig ikke tage luften ud af sejlene på selve oplevelsen, men det må meget gerne give børnene lyst til og forudsætninger for at kunne forstå, hvad der skal ske.

Rollen undervejs i forestillingen eller koncerten, eller hvad der nu konkret er tale om, består typisk i at skabe tryghed, at indgå interesseret i aktiviteterne (at gå 'ved siden af' børnene), og med tanke på de efterfølgende aktiviteter i institutionen at registrere, hvad der fascinerer dem. Kunst- og kulturmødet foregår typisk på kunstnerens eller museumsformidlerens præmisser.

Efter-rollen kan være meget varieret. Der er både brug for, at pædagogen går foran som igangsætter og leder af forskellige æstetiske aktiviteter - at hun deltager i dem på linje med børnene - og at hun herudover går 'bagved' børnene som observerende facilitator, der stiller kostumer, instrumenter eller materialer til rådighed, der stimulerer børnenes egne initiativer til at udtrykke sig om oplevelsen. Måske kalder oplevelsen på, at der skal laves vikingemad, -tøj eller -huse, eller på, at pædagogen sætter nye aktiviteter i gang, der gentager eller fornyr oplevelsen via introduktion af andre medier og formsprog.

Bh. Lundergaard i Hjørring møder klassisk musik. Foto: KULT-projektet

I forløbet som helhed er det værdifuldt, at pædagogen rammesætter og selv skaber aktivitet både for, med og af børnene, så de både oplever og aktivt afprøver de æstetiske formsprog, kulturen tilbyder. Kollega- og forældreinddragelse bestyrker børnenes nyhvervede oplevelser og erfaringer, og det vil både lette arbejdet og inspirere til næste kulturmøde, at institutionens leder etablerer og fastholder kontakten til lokale kunstnere, kunstinstitutioner, biblioteker og museer med henblik på løbende samarbejde – til gavn for både børn, pædagoger, kunstnere og museumsformidlere.

Den styrkede læreplan er i Sommerfuglens ånd

Det er værd afslutningsvist at understrege, at målene i læreplanstematet "Kultur, æstetik og fællesskab" er helt i Sommerfuglemodellens ånd - at give børnene gode kunstneriske og kulturelle

Børn fra Bh. Solsikken besøgte Museet for Samtidskunst i Roskilde. Foto: KULT-projektet

Børnehuset i Odense øvede skabelontryk med billedkunstner Ingrid Duch. Foto: KULT-projektet

indtryk, men også at lade dem få tid, rum og redskaber til selv at udtrykke sig om deres oplevelser og erfaringer³.

De to pædagogiske mål ved temaet understreger potentialet for at skabe fællesskaber på tværs af etnicitet, fremme kreativitet og sikre kulturel båndbredde:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Jeg tolker ændringen fra "Kulturelle oplevelser og værdier" til "Kultur, æstetik og fællesskab" som en rettidig opdate-

³ Den styrkede pædagogiske læreplan s. 46 og 47, 2018

ring, der betoner, 1) at det nu ikke kun drejer sig om passive kulturoplevelser, men også om børnenes aktive, skabende deltagelse, 2) at begrebet 'æstetik' som term for pædagogisk tilgang til kunst omsider er slået igennem, og endelig 3) at de æstetiske aktiviteter og læreprocessers potentiale for at skabe mening og fællesskaber er blevet opprioriteret som værdi.

Det er jo ganske bemærkelsesværdigt, at begrebet 'fællesskab' er blevet knyttet til netop kultur og æstetik og ikke til for eksempel social udvikling eller ét af de andre fire temaer. Det er et klart politisk signal i en tid, hvor den kulturelle sammenhængskraft synes udfordret.

Referencer:

OBS! – man kan finde links til alle fire referencer på www.paedagogiskforum.dk – se under 0-14 nr. 4-2018:

Austring, B. D. (red.): Det blev en sommerfugl! Slots- og Kulturstyrelsen 2018

Rambøll/EVA: Kortlægning af små børns møde med kunst og kultur. Slots- og Kulturstyrelsen 2016

Den styrkede pædagogiske læreplan – Rammer og indhold. Børne- og Socialministeriet 2018

KULT-projektets site hos PH Absalon, 2018
Samt til KULT-projektets gratis e-bog "Det blev en sommerfugl!": https://slks.dk/fileadmin/user_upload/0_SLKS/Dokumenter/Publikationer/2018/Det_blev_en_sommerfugl.pdf

